

DOI: 10.31617/3.2024(133)02

УДК 339.92:004.7

ЧУНІХІНА Тетяна,

к. е. н., доцент,
доцент кафедри маркетингу
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
ORCID: 0000-0002-1386-6706
t.chunihina@knute.edu.ua

CHUNIKHINA Tetiana,

PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Marketing
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1386-6706
t.chunihina@knute.edu.ua

КОРЖ Марина,

д. е. н., професор,
професор кафедри світової економіки
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
ORCID: 0000-0001-8129-8256
m.korzh@knute.edu.ua

KORZH Marina,

Doctor of Sciences (Economics),
Professor, Professor of the department of
world economy
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8129-8256
m.korzh@knute.edu.ua

КРАСНОЩОК Валерій,

магістр, аспірант
Запорізького національного університету
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя,
69600, Україна
ORCID: 0009-0008-7026-6839
krasvel76@gmail.com

KRASNOSHCHOK Valerii,

Master, Postgraduate Student
Zaporizhia National University
66, Zhukovsky St., Zaporizhzhia,
69600, Ukraine
ORCID: 0009-0008-7026-6839
krasvel76@gmail.com

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Стаття присвячена дослідженню впливу глобальних змін на стратегії альянсів і торговельної політики в контексті сучасного світового ландшафту. Розглянуто, як компанії та держави адаптуються до нових викликів і можливостей, що виникають унаслідок геополітичних перетрусок, економічної нестабільності та технологічних інновацій. Розкрито ключові тенденції, стратегічні рішення та приклади успішної практики в галузі альянсів і торговельної політики в епоху глобальних зрушень. Розуміння впливу глобальних зрушень на зовнішню торгівлю, зокрема зміну альянсів та торговельної політики, має вирішальне значення для розвитку наукового підґрунтя та розробки стратегій управління умовами глобальної економіки. Метою дослідження є ідентифікація таких впливів і розробка практичних рекомендацій для адаптації та інновацій в умовах змінюваного глобального торговельного середовища. У ході дослідження висунуто гіпотезу, що глобальні зміни значно впливають на динаміку зовнішньої торгівлі, створюючи нові виклики та можливості для бізнесу й політиків. Методологія дослідження

INTERNATIONAL TRADE IN THE CONDITIONS OF GLOBAL TRANSFORMATIONS

This article explores the impact of global changes on alliance strategies and trade policy in the context of today's global landscape. It has been examined how companies and states are adapting to new challenges and opportunities arising from geopolitical upheavals, economic instability, and technological innovation. The key trends, strategic solutions and examples of best practices in the field of alliances and trade policy in the era of global shifts have been revealed. Understanding the impact of global shifts on foreign trade, including changing alliances and trade policies, is critical to developing the scientific basis and developing strategies to manage the conditions of the global economy. The goal of the study is to identify such influences and develop practical recommendations for adaptation and innovation in the changing global trade environment. In the course of the study, a hypothesis was put forward, that global changes significantly affect the dynamics of foreign trade, creating new challenges and opportunities for business and politicians. The research methodology is based on collected theoretical and statistical data, their

Copyright © 2024, Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License 4.0 (CC-BY) Міжнародна ліцензія, (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

базується на зібраних теоретичних і статистичних даних, їхньому аналізі та порівняльній оцінці для вивчення та висновків про вплив глобальних зрушень на альянси й торговельну політику у сфері маркетингу та міжнародних відносин. За підсумками дослідження встановлено, що мінливий ландшафт міжнародних альянсів і відродження протекціоністської політики призводять до збоїв у глобальних ланцюгах поставок, зростання торговельних бар'єрів і напруженості між глобалізаційними та деглобалізаційними процесами. Визначено стратегії, які уряд, бізнес та інші зацікавлені сторони можуть застосувати для адаптації до мінливого торговельного середовища, включаючи диверсифікацію торговельних партнерів, інвестування в ринки, що розвиваються, та сприяють регіональному співробітництву. Підкреслено важливість розуміння впливу глобальних політичних змін на зовнішню торгівлю та наголошено на необхідності для бізнесу й політиків залишатися гнучкими та адаптивними перед обличчям нових викликів і можливостей. Зміна глобального політичного порядку, що характеризується змінами в альянсах та торговельній політиці, створює як виклики, так і можливості, що прямо впливає на економічну стабільність країн, бізнес-операції транснаціональних корпорацій та загальний стан глобальної економіки.

Ключові слова: глобальні політичні зміни, зовнішня торгівля, альянси, торгова політика, наслідки, аналіз, економічний вплив, протекціонізм, тарифи, міжнародні відносини, ланцюжки поставок, доступ до ринку, глобалізація, торговельні бар'єри.

JEL Classification: F02, F40, K33, M31, N40, O19.

analysis and comparative assessment to study and draw conclusions about the impact of global shifts on alliances and trade policy in the field of marketing and international relations. According to the results of the study, it was concluded that the changing landscape of international alliances and the revival of protectionist policies lead to disruptions in global supply chains, the growth of trade barriers and tensions between globalization and deglobalization processes. The study also identifies strategies that government, business and other stakeholders can adopt to adapt to the changing trade environment, including diversifying trading partners, investing in emerging markets and promoting regional cooperation. The article highlights the importance of understanding the impact of global political changes on foreign trade and emphasizes the need for business and policy-makers to remain flexible and adaptable in the face of new challenges and opportunities. The changing global political order, characterized by shifts in alliances and changes in trade policy, creates both challenges and opportunities, which directly affects the economic stability of countries, the business operations of transnational corporations, and the general state of the global economy.

Keywords: global political changes, foreign trade, alliances, trade policy, consequences, analysis, economic impact, protectionism, tariffs, international relations, supply chains, market access, globalization, trade barriers.

Вступ

Сучасний світ переживає епоху значних змін. Геополітичні зрушення, економічні невизначеності, технологічні інновації та культурні трансформації впливають на глобальні торговельні відносини й стратегії. Тому аналіз цих змін і їх вплив на торговельну політику є вкрай важливим для розуміння сучасних тенденцій.

У контексті швидкозмінного глобального економічного ландшафту, з погляду практичної значущості, розуміння впливу цих змін на зовнішню торгівлю, зокрема зміну альянсів та торговельної політики, є вирішальним для розробки ефективних стратегій управління в умовах глобальної економіки. Розкриття ключових тенденцій, стратегічних рішень і прикладів успішної практики може служити корисним керівництвом для урядів, бізнесу та інших зацікавлених сторін у їхніх адаптаційних зусиллях.

Останніми роками світ став свідком низки глобальних змін, які суттєво вплинули на зовнішню торгівлю, створивши, таким чином, як можливості, так і проблеми для бізнесу та економіки в усьому світі. Зміна ландшафту міжнародних альянсів у поєднанні з появою протекціоністської політики та торгових війн призвели до створення складного та непередбачуваного торговельного середовища.

Однією з ключових проблем, з якою стикаються країни та транснаціональні корпорації (ТНК), є необхідність адаптуватися та процвітати в умовах постійних змін політичного ландшафту, що впливають на торговельну політику та альянси. Здатність розуміти, передбачати та реагувати на ці зміни має фундаментальне значення для досягнення стійкого економічного зростання та стабільності.

Актуальність дослідження впливу глобальних зрушень на зовнішню торгівлю варто розглядати в контексті сучасних глобальних викликів і трансформацій. Останніми роками спостерігається виникнення та ескалація численних подій, що впливають на торговельні відносини між країнами. Політичні конфлікти, зокрема розрив торгових стосунків між США та Китаєм, зміни в торговельних угодах після *Brexit*, а також негативні наслідки пандемії *COVID-19*, що призвели до обмежень на імпорту та експорту, – лише частина прикладів глобальних зрушень, які заслуговують на увагу.

Водночас глобальні зрушення зробили величезний вклад у реформування торговельної політики багатьох країн, спричинивши перегляд і реорганізацію їхніх економічних стратегій та міжнародних альянсів. Адаптація до нових умов стала важливим завданням для гармонізації інтересів країн та забезпечення сталості глобальних торговельних відносин.

Глобальні зрушення впливають на всі глобальні події, які можуть суттєво змінити стан речей у світі. Це може бути війна, природні катастрофи, пандемії, глобальні фінансові кризи тощо. Зовнішня торгівля, з іншого боку, є важливою складовою економічних відносин між країнами, включаючи експорт, імпорту, митні тарифи та торговельні угоди.

Сучасна теорія зовнішньої торгівлі та міжнародної політичної економії сформована багатьма науковцями та практиками. Серед них *Krugman* (2009), що розробив нову теорію торгівлі, та *Samuelson* (2004), який заклав основу для сучасного розуміння міжнародної торгівлі. Крім того, учений *Rodrik* (2021) досліджував взаємодію між глобалізацією, політичними змінами та їх впливом на зовнішню торгівлю.

Значущість політики в міжнародній торгівлі ще більше підкреслив *Kindleberger* (2013), який наголосив на важливості стабільних політичних структур для здорових торговельних відносин. *Keohane & Nye* (2001) розвинули ці ідеї, запровадивши концепцію складної взаємозалежності у світі політики та міжнародної торгівлі. Вітчизняні дослідниці Т. Зубко та Л. Данченко вивчають ризики та загрози для зовнішньої торгівлі України у зв'язку з посиленням процесів євроінтеграції (Зубко, Данченко, 2023).

Вагомий внесок у розуміння міжнародних фінансів та криз зробили *Reinhart & Rogoff* (2019). Вони зосереджувались на вивченні фінансових криз та їх впливу на світову економіку. Відомий своїми розробками з економічної нерівності, глобалізації та ролі держави в економіці *Stiglitz* (2019). Його праці фокусуються на впливі глобальних економічних змін. Варто зазначити дослідження міжнародних фінансів та макроекономіки, особливо в контексті валютних курсів, торгівлі та

інвестицій (*Gopinath*, 2020). Праці *Tooze* (2022) зосереджені на економічній історії та фінансових кризах з особливим акцентом на реакцію світової економіки на сучасні глобальні події.

Напруженість у відносинах між постачальниками та великими роздрібними мережами є давньою проблемою, коріння якої в дисбалансі сил, що притаманне цим відносинам. Ритейлери, особливо великі мережі, часто мають значну переговорну силу, що дозволяє їм диктувати умови, що можуть бути не вигідними для постачальників. Такі умови можуть мати низькі ціни, затримку платежів або вимогу додаткових послуг через постачальників, що часто призводить до нестабільних умов ведення бізнесу для постачальників.

Така напруженість є глобальною проблемою. Однак динаміка та наслідки можуть відрізнятися залежно від конкретного економічного та політичного контексту країни. Політичні зміни в торговельних угодах, тарифах, регуляторному середовищі та геополітиці можуть суттєво вплинути на ці відносини. Наприклад, протекціоністська політика може принести користь вітчизняним постачальникам, тоді як угоди про вільну торгівлю можуть посилити конкуренцію, що потенційно вигідно для роздрібних торговців, але створює тиск на постачальників.

Серед сучасних українських практиків, що займаються питаннями зовнішньої торгівлі та міжнародної політичної економії за 2021–2023 рр., можна відзначити працю *Gorodnichenko* у співавторстві з *Coibion* та *Weber* (2023), які провели значну кількість досліджень, пов'язаних з впливом очікуваної/неочікуваної пандемії *COVID-19* невизначеності на прийняття глобальних рішень для економіки держав, котрі є членами альянсів. *Korenok* (2022) також вивчає проблеми зовнішньої торгівлі та міжнародної політичної економії.

Що стосується України, то питання узгодження інтересів постачальників і великих ритейлерів є значним викликом, підкреслює Щербак (2023). Така напруженість відзначалася періодами підвищеної уваги, за якими слідували періоди, коли це питання не помічалося або замовчувалося. Однак оскільки Україна продовжує рухатися в напрямі інтеграції з Європейським Союзом, це питання знову опинилося у центрі уваги.

Рух України до членства в ЄС передбачає прийняття низки європейських регламентів і директив, зокрема тих, що регулюють відносини між роздрібною торгівлею та постачальниками. Це є критично важливим аспектом забезпечення справедливого та конкурентного ринку відповідно до стандартів ЄС. Отже, питання узгодження відносин між постачальниками та ритейлерами є не просто питанням внутрішніх бізнес-відносин, а значною частиною шляху України у напрямі європейської інтеграції.

У ході дослідження висунуто гіпотезу, що глобальні зміни значно впливають на динаміку зовнішньої торгівлі, створюючи нові виклики та можливості для бізнесу та політиків. Глобальні зрушення, такі як політичні конфлікти, зміни клімату та глобальні пандемії, воєнні дії,

мають істотний вплив на геополітичні альянси та торговельну політику країн. Перевірка цієї гіпотези допоможе розкрити, як кризові ситуації формують нові торговельні стратегії країн та як впливають на міжнародну торгівлю загалом. Компанії та держави, які ефективно реагують на глобальні зрушення, проводячи перегляд і реорганізацію своїх альянсів та торговельної політики, здатні досягти більшої конкурентної переваги та успіху в умовах сучасного глобального ландшафту.

Метою дослідження є ідентифікація таких впливів та розробка практичних рекомендацій для адаптації та інновацій в умовах змінюваного глобального торговельного середовища; обґрунтування важливості розуміння сучасних викликів і можливостей у сфері міжнародної торгівлі у глобальних масштабах; вивчення впливу глобальних змін на динаміку зовнішньої торгівлі з наданням уявлення про потенційні ризики та можливості для бізнесу та політиків. За підсумками дослідження буде запропоновано практичні рекомендації для орієнтації в мінливому глобальному торговельному ландшафті.

Завдання дослідження:

- дослідити вплив глобальних зрушень, зокрема геополітичні зміни, економічну нестабільність, технологічні революції та культурні трансформації, на сучасну стратегію альянсів у сфері маркетингу й міжнародної торговельної політики;
- розглянути нові виклики та можливості, що виникають через глобальні зміни, а також проаналізувати, як вони впливають на рішення компаній і держав у плануванні та реалізації стратегічних альянсів;
- виділити ключові тенденції у формуванні альянсів і торговельної політики під впливом глобальних зрушень та провести аналітичний огляд цих тенденцій;
- надати приклади успішних стратегій альянсів і торговельної політики, які дозволяють компаніям та державам вигравати в умовах глобальних змін і нестабільності;
- зробити висновки щодо важливості адаптації та інновацій у сфері альянсів і торговельної політики у сучасному світі та надати практичні рекомендації для фахівців з маркетингу й міжнародних відносин.

Для досягнення цієї мети використано поєднання якісних і кількісних методів дослідження, зокрема огляд відповідних джерел, аналіз конкретних прикладів і підходів, що ґрунтуються на даних. Завдяки використанню цих різноманітних методів дослідження забезпечує комплексне розуміння ключових чинників та наслідків глобальних політичних змін для зовнішньої торгівлі.

У світі, що стрімко змінюється та характеризується глобальними політичними потрясіннями, війнами, економічною нестабільністю, технологічними революціями й культурними трансформаціями, що впливають на кожен аспект міжнародних відносин, важливо розуміти, як ці зміни формують майбутнє зовнішньої торгівлі. Дослідження

занурюється у глибину цих глобальних зрушень, аналізуючи їх вплив на міжнародну торговельну політику та стратегії альянсів.

Зосереджуючись на аналізі глобальних політичних змін, розглянуто торговельні війни та протекціоністську політику, які переформатовують міжнародні економічні відносини. Дослідження виходить за рамки поверхневого аналізу, пропонуючи глибоке розуміння *глобальних політичних змін зовнішньої торгівлі*, технологічних інновацій та культурних змін, що відкривають нові можливості для міжнародної торгівлі.

У трьох розділах основної частини статті через призму кейс-стадії успішних альянсів і торговельних політик продемонстровано, як держави, компанії та країни можуть використовувати інноваційні підходи для переосмислення своїх стратегій в умовах глобальних змін.

1. Аналіз глобальних політичних змін зовнішньої торгівлі

Глобальний економічний ландшафт постійно піддається впливу різноманітних змін і перетворень, завдяки яким виникають нові виклики та можливості для країн і міжнародних організацій. Одним з найзначущих аспектів світової економіки є зовнішня торгівля, необхідна як складова для економічного росту, розвитку та співпраці між державами. Проте сучасний світ стикається із загостреними глобальними проблемами та надзвичайними ситуаціями, такими як політичні конфлікти, природні катастрофи, пандемії та економічні кризи, які неабияк впливають на взаємозв'язок між країнами та їхню торговельну політику. Глобальний політичний ландшафт також має значний вплив на зовнішню торгівлю. Останніми роками світ став свідком відродження націоналістичних рухів, торговельних війн і посилення протекціоністської політики.

У рамках сформульованої гіпотези розглянемо динаміку глобальних політичних змін зовнішньої торгівлі детально.

1.1. Стійкість ланцюгів постачання та ніршорінг

Пандемія *COVID-19* виявила вразливі місця у глобальних ланцюгах поставок і спонукала країни шукати шляхи підвищення їх стійкості. У 2022 р. уряди впровадили політику заохочення внутрішнього виробництва та ніршорінгу, щоб зменшити залежність від іноземних постачальників. Наприклад, США запровадили план "Зроблено в Америці" для стимулювання місцевого виробництва, а ЄС запустив "Закон про європейські мікросхеми", щоб зменшити залежність від азійського виробництва напівпровідників. Як наслідок, за даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку (*UNCTAD*), частка світової торгівлі проміжними товарами зменшилася з 56% у 2021 р. до 53% у 2022 р. (*Arias & Famiglietti, 2022*).

Цифрова торгівля та електронна комерція зазнали значного зростання у 2022 р., оскільки пандемія прискорила перехід до онлайн-транзакцій. За даними Світового банку, глобальні продажі електронної комерції зросли на 25% у 2022 р. порівняно з попереднім роком, досягнувши 6.5 трлн дол. США. Однак уряди водночас запровадили нові

правила щодо цифрової торгівлі, зокрема вимоги до локалізації даних та обмеження на транскордонні потоки даних, що потенційно може перешкоджати майбутньому зростанню (*United Nations Conference on Trade and Development (2022a)*).

Україна як країна з великим потенціалом зовнішньої торгівлі не лишається осторонь цих змін. Стійкість ланцюгів постачання та стратегії ніаршорінгу стають важливими аспектами, що визначають роль України у глобальній торгівлі.

У цьому контексті ланцюг постачання (ЛП) – це складна мережа виробництва та постачання товарів і послуг від виробника до кінцевого споживача. Вона має численні ланки, зокрема постачальників сировини, виробників, посередників, логістичні компанії, ритейлерів тощо. Сучасний світ характеризується постійною зміною геополітичних умов і глобальних викликів, що суттєво впливають на зовнішню торгівлю країн. ЛП стикаються з численними викликами, які змінюють їхню динаміку та стійкість. Політичні конфлікти, війни та санкції міжнародної спільноти можуть призвести до порушення ЛП та обмежень у торговій діяльності. Пандемія *COVID-19* також вплинула на ЛП, перериваючи їх та підкреслюючи необхідність стійкості у цій галузі.

Новий напрям у глобальних торговельних стратегіях – це ніаршорінг, або реорганізація ЛП всередині країни, стає все більш актуальним підходом для багатьох країн, зокрема й України. Ніаршорінг передбачає зниження залежності від зарубіжних постачальників та розташування виробництва ближче до власного ринку. Ця стратегія дозволяє зменшити ризики, пов'язані з політичними та економічними змінами на міжнародному рівні.

Політичні зміни в європейському регіоні та конфлікти на сході України вимагають розгляду нових стратегій для забезпечення стійкості ЛП. Ніаршорінг може стати важливою альтернативою для забезпечення ефективності та стійкості зовнішньої торгівлі України.

Глобальні зміни у сфері зовнішньої торгівлі потребують аналізу та адаптації з боку України. Стійкість ЛП та стратегії ніаршорінгу стають важливими факторами в забезпеченні ефективної торговельної політики країни. Україна повинна активно втілювати такі стратегії для забезпечення стабільності та стійкості свого економічного розвитку в умовах геополітичної нестабільності.

1.2. Зміни в обсягах торгівлі внаслідок торговельної політики

Зміни в торговельній політиці можуть безпосередньо впливати на обсяги торгівлі. Протекціоністська політика, така як тарифи та квоти, може зменшити обсяги імпорту та експорту між країнами. І навпаки, угоди про вільну торгівлю, як правило, збільшують обсяги торгівлі шляхом зменшення торговельних бар'єрів.

Яскравим прикладом є Північноамериканська угода про вільну торгівлю (*NAFTA*), яка призвела до значного збільшення обсягів торгівлі між США, Канадою та Мексикою. Дані Торговельного представництва

США показують, що з 1993 р. (до підписання *NAFTA*) до 2017 р. експорт американських товарів до країн-партнерів по *NAFTA* зріс зі 142 до понад 525 млрд дол. США – тобто майже на 370% (*Statista, 2023b*). У табл. 1 розглянемо діяльність ключових міжнародних альянсів та торговельних блоків за 2022–2023 рр.

Таблиця 1

Ключові міжнародні альянси та торговельні блоки (2022–2023 рр.)

Торговельний блок/Альянс	Кількість країн-членів	Загальний ВВП (трлн дол. США)	Загальна торгівля (трлн дол. США)	Основні події
Європейський Союз (ЄС)	27	18.3	4.9	Розширення Єдиного ринку, включаючи Цифровий єдиний ринок; фокус на стійкість ЛП
Африканська зона вільної торгівлі (<i>AfCFTA</i>)	54	3.4	1.2	Подальша інтеграція та зниження мит; розширення цифрової інфраструктури та електронної комерції
Регіональне всеосяжне економічне партнерство (<i>RCEP</i>)	15	26.2	10.4	Впровадження знижень мит; зміцнення регіональних ланцюгів створення вартості та економічного співробітництва
Всеосяжна та прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство (<i>CPTPP</i>)	11	13.5	3.5	Переговори про приєднання Великої Британії; подальше зниження мит та регуляторної гармонізації
Угода між Сполученими Штатами, Мексикою та Канадою, є торговельним блоком (<i>USMCA</i>)	3	24.2	1.8	Угода маркує перехід від <i>NAFTA</i> до <i>USMCA</i> та має за мету модернізацію торговельних відносин між країнами-учасниками, із акцентом на цифровій торгівлі, інтелектуальній власності, автомобільній промисловості та інших ключових питаннях
Асоціація країн Південно-Східної Азії, регіональний торговельний блок (<i>ASEAN</i>)	10	~ 3	~ 2.8	Події включають створення Вільної Торгової Зони (<i>AFTA</i>); у 1992 р. підписання Хартії <i>ASEAN</i> і у 2007 р. надання <i>ASEAN</i> юридичного статусу, запуск <i>ASEAN</i> економічного співтовариства в 2015 р.
Південний спільний ринок є регіональною торговельною організацією (<i>MERCOSUR</i>)	4 + 1 з призупиненим членством	~ 5.1	0.475	Розширення внутрішньої торгівлі, переговори про вільну торгівлю

Джерело: (*Trading Economics*¹, 2023).

¹ Усі цитати та інформація з іншомовних джерел наведено у перекладі авторів статті.

За результатами аналізу інформації з *табл. 1* зазначимо, що ЄС продовжував зміцнювати Єдиний ринок, зосередившись на формуванні Єдиного цифрового ринку у 2022–2023 рр. Це включало зусилля з гармонізації регулювання, усунення бар'єрів та вдосконалення транскордонних цифрових послуг. ЄС також надавав пріоритет стійкості ЛП, інвестуючи у внутрішнє виробництво та створюючи стратегічні запаси. Торгівля ЄС підтримувала стійкі темпи зростання на рівні 3.2% у 2022 р. та 4.1% на початку 2023 р., що відображає економічну стабільність регіону (*European Consumer Organisation (BEUC)*, 2023).

Африканська континентальна зона вільної торгівлі (*AfCFTA*), члени якої працюють над скасуванням 90% тарифів до 2030 р., досягла значного прогресу у процесі інтеграції. Блок визначив пріоритетом розвиток цифрової інфраструктури та платформ електронної комерції, прагнучи використати потенціал цифрової економіки. Внутрішня торгівля в рамках *AfCFTA* збільшилася на 12% у 2022 та на 15% на початку 2023 р., що свідчить про зростаючу регіональну торговельну інтеграцію (*World Bank*, 2020).

Регіональне всеосяжне економічне партнерство (*RCEP*), до складу якого входять 15 країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, зміцнив свої позиції як найбільший у світі торговельний блок. Члени впровадили зниження тарифів та зміцнили регіональні ланцюги доданої вартості, стимулюючи внутрішню торгівлю в рамках *RCEP*. У 2022 р. торгівля в рамках *RCEP* зросла на 7.6%, аналогічні темпи зростання прогнозуються на 2023 р.

Всеосяжна й прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство (*CPTPP*) продовжувала виконувати свої зобов'язання щодо зниження тарифів та узгодження регуляторних норм. Велика Британія розпочала переговори про вступ, що потенційно розширить економічний вплив блоку. У 2022 р. торгівля в рамках *CPTPP* зросла на 5.4%, що відображає переваги розширеного доступу до ринків (*Martin*, 2021).

На 2022–2023 рр. основні міжнародні альянси та торговельні блоки, зокрема *NAFTA*, *ACEAN* та *MERCOSUR*, продовжують грати важливу роль у світовій економіці, проте зазнали певних змін.

USMCA, до 1 липня 2020 р. відома як *NAFTA*. Після того, як Угода про Північноамериканську вільну торгівлю (*NAFTA*) замінена Угодою США–Мексика–Канада (*USMCA*), вона продовжує сприяти конкурентоспроможності економіки Північноамериканського регіону. *USMCA* зосереджується на створенні більш інтегрованих, стійких і безпечних ЛП у Північній Америці. Загальний ВВП *USMCA* у 2020 р. становив 24.2 трлн дол. США, або близько 30% світового ВВП. У 2022 р. загальна торгівля між США та іншими країнами – членами *USMCA* оцінювалася приблизно в 1.8 трлн дол. США. Важливим аспектом є зусилля зі збільшення інвестицій у напівпровідникові ланцюги постачань і розвиток критичних мінеральних ресурсів у регіоні (*Joshua P. Meltzer et al.*, 2023).

MERCOSUR – це південноамериканський торговий блок, створений у 1991 р. в Асунсьйоні. Його повними членами є Аргентина, Бразилія, Парагвай та Уругвай, а Венесуела є повним членом, але

відсторонена у 2016 р. Асоційованими членами є Болівія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Гаяна, Перу та Суринам. У 2022 р. *MERCOSUR* мав загальний номінальний валовий внутрішній продукт (ВВП) приблизно 5.1 трлн дол. США, що робить блок шостим за величиною економіки у світі. Станом на 2022–2023 рр. членами *MERCOSUR* є Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай, а також Венесуела, членство якої призупинено з грудня 2016 р. Асоційованими країнами є Болівія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Гаяна, Перу та Суринам. У 2021 р. загальна торгівля *MERCOSUR* становила близько 475 млрд дол. США. У цей період головними експортними партнерами виступали Китай, США, Нідерланди, Японія та Південна Корея. Таким чином, *MERCOSUR* створений для сприяння "вільному руху товарів, послуг і факторів виробництва між країнами". Основною метою було зміцнення економічної інтеграції та сприяння місцевому розвитку. Проте торговельні відносини з іншими країнами світу залишаються нерівномірними, і деякі важливі угоди, такі як угода з ЄС, зіткнулися з перешкодами. Основна мета – створення спільного ринку, подібного до ЄС, для збільшення бізнесу та інвестиційних можливостей регіональних галузей та заохочення місцевого розвитку (*Rampe et al.*, 2023).

Асоціація країн Південно-Східної Азії (*ASEAN*) продовжує сприяти регіональній інтеграції та економічному зростанню серед своїх членів. *ASEAN* зосереджується на сприянні миру та стабільності в регіоні, а також на розвитку спільних економічних ініціатив. У 2022 р. США та *ASEAN* взяли історичний крок, перетворивши їх відносини на Комплексне стратегічне партнерство (*CSP*). Це партнерство включає створення Центру США–*ASEAN* у Вашингтоні, який став ключовим центром для взаємодії *ASEAN* зі Сполученими Штатами. Центр сприяє офіційному ангажуванню США–*ASEAN*, зміцненню зв'язків між *ASEAN* та американським приватним сектором, проведенню культурних та освітніх заходів, а також проведенню досліджень для підтримки роботи Комплексного стратегічного партнерства. На час написання статті у межах проведеного дослідження не знайдено конкретної інформації про діяльність *ASEAN* у 2022–2023 рр., крім того, що у 2022 р. загальний ВВП усіх держав – членів *ASEAN* оцінювався приблизно у 3.63 трлн дол. США (*Trading Economics*, 2023). Асоціація продовжує сприяти регіональній інтеграції та економічному зростанню серед своїх членів, зосереджується на сприянні миру та стабільності в регіоні, а також на розвитку спільних економічних ініціатив.

Зазначені альянси та блоки продовжують адаптуватися до змін у глобальному економічному ландшафті, відіграючи ключову роль у формуванні міжнародних торговельних відносин.

1.3. Динаміка торгівлі та її зміни

На динаміку торгівлі впливає безліч факторів, зокрема економічна політика, технологічний прогрес, геополітичні зрушення та глобальні кризи. Наприклад, торговельна війна, ініційована Сполученими Штатами за президентства Д. Трампа, суттєво змінила динаміку торгівлі між США та Китаєм. Тарифи на товари один одного на

мільярди доларів призвели до зниження обсягів двосторонньої торгівлі. Згідно з даними перепису населення США, обсяги експорту американських товарів до Китаю впали зі 130 млрд дол. США у 2017 р. до 106 млрд дол. США у 2019 р., тобто майже на 18%.

Торгівля є ключовим компонентом світової економіки та політики, та її динаміка значною мірою визначається політичними змінами на глобальному рівні. У цьому контексті "Блок динаміки торгівлі та її зміни" відіграє важливу роль у реалізації торговельних стратегій і через визначенні політичних векторів для країн та міжнародних організацій. Динаміка торговельних відносин у сучасному світі зазнала суттєвих змін під впливом глобальних політичних подій (спричинені геополітичні конфлікти, наприклад, обмеження в торговельних відносинах між США та Китаєм, росією та Україною, іншими країнами, виникає необхідність перегляду й реформування торговельних угод і стратегій. Зміни відбуваються та на рівні міжнародних організацій, зокрема Світової організації торгівлі (СОТ), де виникають проблеми з ефективністю та недоліками у правилах міжнародної торгівлі. Як наслідок, політичні конфлікти на глобальному рівні мають безпосередній вплив на зовнішню торгівлю. Санкції та контрсанкції, введені країнами, обмежують доступ до ринків і створюють торговельні бар'єри. Це викликає зміну торговельних стратегій та вимагає пошуку нових ринків і партнерів для торгівлі.

Динаміка торгівлі також змінюється під впливом нових технологій та цифрової торгівлі. Електронна комерція, блокчейн та штучний інтелект революціонізують спосіб, яким проводяться торговельні операції. Це створює нові можливості та виклики для країн і підприємств.

Глобальні зміни також впливають на цінності та практики в торгівлі. Питання сталості, відповідальності у виробництві та збереженні природних ресурсів стають важливими для споживачів і бізнесу. Це вимагає переосмислення та адаптації торговельних стратегій.

Зміни в зовнішній торгівлі під впливом глобальних політичних подій є неодмінною складовою сучасного світового порядку. Динаміка торгівлі залежить від геополітичних конфліктів, технологічних інновацій і зміни цінностей. У такому середовищі країни та міжнародні організації мають бути готові до адаптації та розвитку нових стратегій для забезпечення стійкості й ефективності своєї торговельної діяльності у глобальному масштабі.

2. Зміни торговельної політики у країнах

2.1. Вплив зміни альянсів на динаміку торгівлі

Утворення або розпад політичних та економічних альянсів також можуть кардинально змінити динаміку торгівлі. Наприклад, вихід Сполученого Королівства з ЄС, який часто називають *Brexit*, призвів до значних змін в обсягах та структурі торгівлі. Національна статистична

служба Великобританії повідомила, що британський експорт до ЄС впав на 40% у січні 2021 р. порівняно з груднем 2020 р., одразу після завершення перехідного періоду *Brexit* (Statista, 2023a).

Зміна альянсів також призводить до перенаправлення торговельних потоків – явища, коли торгівля перенаправляється від партнера з високими витратами до партнера з низькими витратами. Після виходу США з Транстихоокеанського партнерства у 2017 р. решта 11 країн утворили Всеосяжну та прогресивну угоду про Транстихоокеанське партнерство (CPTPP). З того часу обсяги торгівлі між членами CPTPP зросли, оскільки вони користуються зниженими тарифами та покращеним доступом до ринків один одного (Statista, 2023b). У табл. 2 представлено політичні зміни торговельної політики залежно від перенаправлення торговельних потоків, в результаті економічно-політичних подій глобального масштабу.

Таблиця 2

Зміни торговельної політики у країнах

Рік	Подія	Зміна торговельної політики	Політична зміна	Тенденції впливу на обсяги торгівлі
2021	Завершення <i>Brexit</i>	Угода про торгівлю між Великобританією та ЄС	Великобританія виходить з ЄС	Початкове зниження обсягів торгівлі через невизначеність, поступове відновлення
2018	Торговельна війна між США та Китаєм	Підвищення мит на численні товари	Напружені відносини між США та Китаєм	Зниження двостороннього обсягу торгівлі
2016	США відмовляється від Транстихоокеанського партнерства	Відмова від ТТП	США змінюють торговельну політику за нової адміністрації	Зниження потенційного зростання обсягу торгівлі
1994	Створення Світової організації торгівлі (СОТ)	Встановлення глобальних правил торгівлі	Вступ до СОТ великих країн	Зростання глобального обсягу торгівлі
1991	Розпад СРСР	Нові торговельні політики в пострадянських державах	Політична та економічна реструктуризація колишніх радянських країн	Змінний вплив, з початковим зниженням та подальшим відновленням
1973	Нафтова криза	Ембарго ОПЕК	Політичні напруги на Близькому Сході	Різне зниження глобального обсягу торгівлі

Джерело: (Statista, 2023a).

Глобальні політичні зміни суттєво вплинули на тенденції та динаміку зовнішньої торгівлі, а нещодавні геополітичні конфлікти та зміни у світовій торговельній політиці стали ключовими рушійними факторами. Війна в Україні та подальші санкції проти росії активізували дискусії стосовно економічних наслідків переходу від взаємної економічної вигоди щодо політики відкритої торгівлі до геополітичних міркувань, які обмежують взаємозалежність. За прогнозами, потенційний розподіл глобальної торговельної системи на два блоки – орієнтовані на США та Китай, – призведе до зниження глобального добробуту приблизно на 5% у 2040 р., причому найбільших втрат (понад 10%) ймовірно зазнають регіони з низьким рівнем доходу, які отримують найбільшу вигоду від позитивних технологічних побічних ефектів від торгівлі.

Протягом останніх кількох десятиліть відкриті ринки та вільна торгівля були фундаментальною частиною міжнародного порядку. Однак поява Китаю як нової наддержави призвела до стратегічної конкуренції з чинним лідером США, що потенційно може спричинити зміни, коли геополітичні сили та прагнення щодо обмеження взаємозалежності візьмуть гору над міжнародним співробітництвом торгівлі (Góes & Bekkers, 2022).

З огляду на постійний розвиток міжнародних альянсів, складність їхніх функцій та членства, ландшафт альянсів у 2023 р. є динамічним та різноманітним.

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) продовжує відігравати важливу роль у глобальній безпеці. Станом на 2023 р. альянс розширив свій склад, прийнявши нових членів зі Східної Європи та Центральної Азії. Це розширення видається стратегічним кроком, спрямованим на протидію відчутній загрозі безпеці в регіоні. У контексті міжнародної торгівлі стратегічна конкуренція та внутрішні альянси в рамках НАТО мають значний вплив на глобальний економічний ландшафт. Наведемо декілька чинників, через які військові та політичні альянси впливають на міжнародну торгівлю:

- стабільність та безпека є критично важливими для забезпечення безперервного міжнародного товарообігу. Альянси, подібні до НАТО, сприяють створенню умов безпеки, які є необхідними для підтримки та розвитку міжнародної торгівлі. З одного боку, розширення НАТО та збільшення його впливу можуть сприяти стабільності у нових країнах, відкриваючи шлях для зростання торгівлі та інвестицій. З іншого – зміцнення військових альянсів також може призвести до геополітичного напруження, яке негативно впливає на торгівлю через введення торгових обмежень або санкцій;

- стратегічна конкуренція між Китаєм та США, а також динаміка відносин між членами НАТО та іншими країнами, може зумовити переосмислення торговельних відносин і ланцюжків поставок. Країни вимушені шукати способи диверсифікації своїх торговельних партнерів та зменшення залежності від регіонів, що характеризуються високою геополітичною нестабільністю;

- в умовах зростання геополітичних конфліктів країни, які є частиною альянсів типу НАТО, можуть застосовувати економічні санкції як інструмент політики проти країн-опонентів. Це своєю чергою може призвести до контрсанкцій, ускладнюючи торговельні відносини та спричиняючи зміни у світових економічних потоках;

- глобальні ланцюжки поставок можуть бути перероблені або переорієнтовані відповідно до змін у міжнародній безпеці та політично-економічних альянсах. Регіональна інтеграція, вимушена політичними альянсами, може створювати нові економічні блоки та торговельні коридори, що впливає на рішення компаній щодо розміщення виробництва та логістики. Отже, хоча НАТО та подібні альянси мають пряме

відношення до питань безпеки, їхні дії та стратегії мають далекосяжні наслідки для міжнародної торгівлі, впливаючи на економічні відносини та ланцюжки поставок на глобальному рівні.

Асоціація держав Південно-Східної Азії (*АСЕАН*) зосередилася на економічному співробітництві та зростанні. Важливою нещодавною подією стало підписання торговельної угоди з росією, в якій основна увага приділяється сільськогосподарським товарам, таким як рис, пшениця та інші харчові продукти (*Statista, 2023b*). У сучасних умовах ця подія має велике значення. Виокремимо кілька значущих аспектів потенційних наслідків для учасників угоди, а також для міжнародної торгівлі в цілому.

Для країн *АСЕАН* ця угода створює можливості диверсифікації джерел імпорту ключових сільськогосподарських товарів, зокрема рис і пшениця. Водночас росія отримує доступ до нових ринків у Південно-Східній Азії для експорту своїх сільськогосподарських продуктів. Це може сприяти стабільності та надійності ланцюжків поставок між цими регіонами.

Документ підсилює економічні відносини між росією та країнами *АСЕАН*, сприяючи зростанню двосторонньої торгівлі. Це може призвести до подальшої інтеграції ринків та збільшення економічного співробітництва у майбутньому, включно з можливістю розширення угод на інші товарні групи та послуги.

Збільшення торгівлі між *АСЕАН* і росією у секторі сільського господарства може вплинути на світові ціни на пшеницю, рис та інші харчові продукти, залежно від обсягів торгівлі та змін у глобальних ланцюжках поставок. Це також може стимулювати інвестиції в аграрний сектор обох регіонів.

Угода відображає бажання росії розширити свої економічні зв'язки в Азії на тлі зростаючих геополітичних напруженостей та економічних санкцій з боку Заходу. Для *АСЕАН* це може бути спробою збалансувати свої міжнародні відносини та забезпечити більшу економічну незалежність.

Фактично Угода відкриває нові можливості для бізнесу та інвесторів в обох регіонах, але також ставить питання про виклики, пов'язані з якістю продукції, стандартами безпеки харчових продуктів і впливом на місцевих виробників у країнах-імпортерах. У підсумку, торговельна угода між *АСЕАН* і росією може вплинути на міжнародну торгівлю, пропонуючи нові тренди розвитку, особливо у сфері сільського господарства та продовольства, сприяючи економічному зростанню та диверсифікації в міжнародних економічних відносинах.

3. Зміни в торговельній політиці під впливом глобальних трансформацій

3.1. Розвиток геополітичної динаміки

Геополітичний клімат безпосередньо впливає на торговельні відносини та політику, останнє десятиліття стало свідком глибоких змін

у цій динаміці. Наприклад, зростання економік, що розвиваються, зокрема Китай та Індія, кинуло виклик гегемонії таких великих держав, як США та Європейський Союз. Ця зміна в динаміці сили призвела до реструктуризації глобальних ланцюгів поставок, коли все більше компаній звертаються до Азії для виробництва та надання послуг.

Одним з яскравих прикладів є торговельна війна між США та Китаєм. Розпочавшись у 2018 р., цей конфлікт призвів до того, що обидві країни запровадили мільярдні мита на товари одна одної, що вплинуло на глобальні ланцюги поставок і створило невизначеність на міжнародних ринках. Торговельна війна змусила багато західних і європейських компаній диверсифікувати свої ланцюги поставок, перемістивши частину виробництва з Китаю до інших країн, зокрема В'єтнам і Мексика. Можна зазначити, що наслідки торговельної війни між США та Китаєм та відповідні зміни у глобальних ланцюгах поставок мають значні імплікації для економік Китаю, США, Європи, а також світових ринків праці та економічного розвитку в інших країнах.

Економіка Китаю відчула негативний вплив у короткостроковій перспективі через введення мит, що зменшило експорт до США. Проте це також стимулювало китайський уряд прискорити реформи в напрямі збільшення внутрішнього споживання та розширення торговельних відносин з іншими країнами. Китай активно розробляє нові ініціативи для підтримки свого експорту та зовнішньоекономічних зв'язків (*Statista, 2023b*).

Переміщення виробництва з Китаю в інші країни Азії та в Латинську Америку створило нові можливості для ринків праці в цих регіонах. Збільшення попиту на робочу силу в нових виробничих хабах, таких як В'єтнам, Бангладеш, Мексика, сприяло зростанню зайнятості та економічному розвитку. Водночас для китайського ринку праці це стало викликом, оскільки деякі виробничі сектори втратили частку міжнародного ринку.

Щодо перспектив економічного розвитку бізнесу в США, Європі та інших країнах, (*Economy & Politics, 2023*) вважає, що:

- американські компанії, які змушені шукати альтернативи китайському виробництву, можуть зіткнутися з підвищеннями витрат у короткостроковій перспективі. Однак це також може сприяти інноваціям та ефективності, а також можливості зміцнити внутрішнє виробництво;
- європейські компанії також відчують тиск для диверсифікації своїх ланцюгів поставок, що може призвести до збільшення торгівлі в межах самого Європейського Союзу та з іншими регіонами, водночас підвищуючи їх резилієнтність до глобальних шоків;
- країни, які стали новими виробничими хабами, зазнають економічного зростання та розвитку, але також відчують тиск на свої ресурси та інфраструктуру. Економічне зростання в цих країнах вимагає інвестицій у розвиток виробництва, освіти та екологічну стійкість.

Загалом торговельна війна між США та Китаєм і подальші зміни у глобальних ланцюгах поставок спонукали до переоцінки економічних стратегій на міжнародному рівні, що має довготривалі наслідки для глобальної економіки, зокрема для розвитку нових ринків праці, інвестиційних потоків та економічних відносин.

3.2. Технологічний прогрес

Технологічний прогрес суттєво змінив правила гри у зовнішній торгівлі. Розвиток цифрових технологій, штучного інтелекту та блокчейну революціонізував торговельну логістику та способи ведення бізнесу.

Наприклад, впровадження технології блокчейн у торговельному фінансуванні спростило процеси, зменшило шахрайство та підвищило прозорість. Ця технологія також полегшила відстеження походження товарів, у той самий час зменшивши ризик потрапляння контрафактної продукції в ланцюг поставок.

Електронна комерція – ще одна сфера, де технології трансформували зовнішню торгівлю. Онлайн-майданчики, такі як *Alibaba* та *Amazon*, дозволили компаніям будь-якого розміру вийти на глобальних клієнтів, водночас демократизувавши доступ до міжнародних ринків. Ці платформи також зробили транскордонні транзакції ефективнішими і менш витратними.

3.3. Нестабільність торговельної політики

Останніми роками торговельна політика стала більш нестабільною, уряди часто переглядають тарифи, квоти та правила. Зокрема у зазначеній торговельній війні між США та Китаєм обидві країни неодноразово коригували митні тарифи на різні товари.

На додаток до тарифів нетарифні бар'єри (імпортні квоти, правила ліцензування та технічні регламенти) також стали більш поширеними. Наприклад, Загальний регламент захисту даних Європейського Союзу (*GDPR*) мав значні наслідки для компаній, які беруть участь у транскордонній передачі даних.

Пандемія *COVID-19* сильно вплинула на міжнародну торгівлю, продемонструвавши значні зміни та дисбаланси в різних країнах і секторах. 2020 рік ознаменувався одним з найбільших скорочень обсягів торгівлі та виробництва з часів Другої світової війни. Падіння як світового промислового виробництва, так і торгівлі товарами в першій половині 2020 р. було подібним до падіння світової фінансової кризи (*GFC*). Утім вони матеріалізувалися і зникали швидше, сприяючи відновленню у 2020 р. Торгівля продовжувала значне зростання у 2021 р. і компенсувала втрати, накопичені через стрімке падіння, що спостерігалось раніше (*Arriola et al.*, 2021).

Початкові очікування часів пандемії щодо двозначного падіння світової торгівлі товарами у 2020 р. не виправдалися. Приблизно з середини 2020 р. обсяг світової торгівлі надзвичайно швидкими темпами відновився до рівня до пандемії (рис. 1).

Рис. 1. Обсяг світової торгівлі та промислового виробництва

Джерело: (OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), 2022).

Проте за позитивними показниками сукупної торгівлі ховаються значні різниці між продуктами, секторами економіки та торговими відносинами. Торговий колапс на початку 2020 р. не торкнувся всіх товарів однаковою мірою, і наростаюча хвиля також не вплинула на всі частини глобальної торгової системи. Вплив торгівлі на конкретні товари, послуги та торгових партнерів демонструє вельми різноманітну картину та створює тиск на конкретні сектори та ланцюжки поставок, що набагато більш виражене, ніж під час *GFC*.

У 2020 р. торгівля послугами скоротилася сильніше та відновлювалася повільнішими темпами, ніж торгівля товарами. Не дивно, що торгівля послугами подорожей та туризму різко впала, але торгівля послугами, що надаються у цифровому форматі, такими як послуги телекомунікацій та інформаційних технологій, зросла. Загалом вартість експорту послуг у країнах ОЕСР знизилася у 2020 р. на 16.7%, що вдвічі перевищує вартість експорту товарів, що знизилася на 8.2%. Це також стало одним з факторів, що зумовили порівняно великі коригування обсягу виробництва щодо обсягу торгівлі, оскільки послуги становлять більшу частку економіки, ніж їхня вага у міжнародній торгівлі (рис. 2).

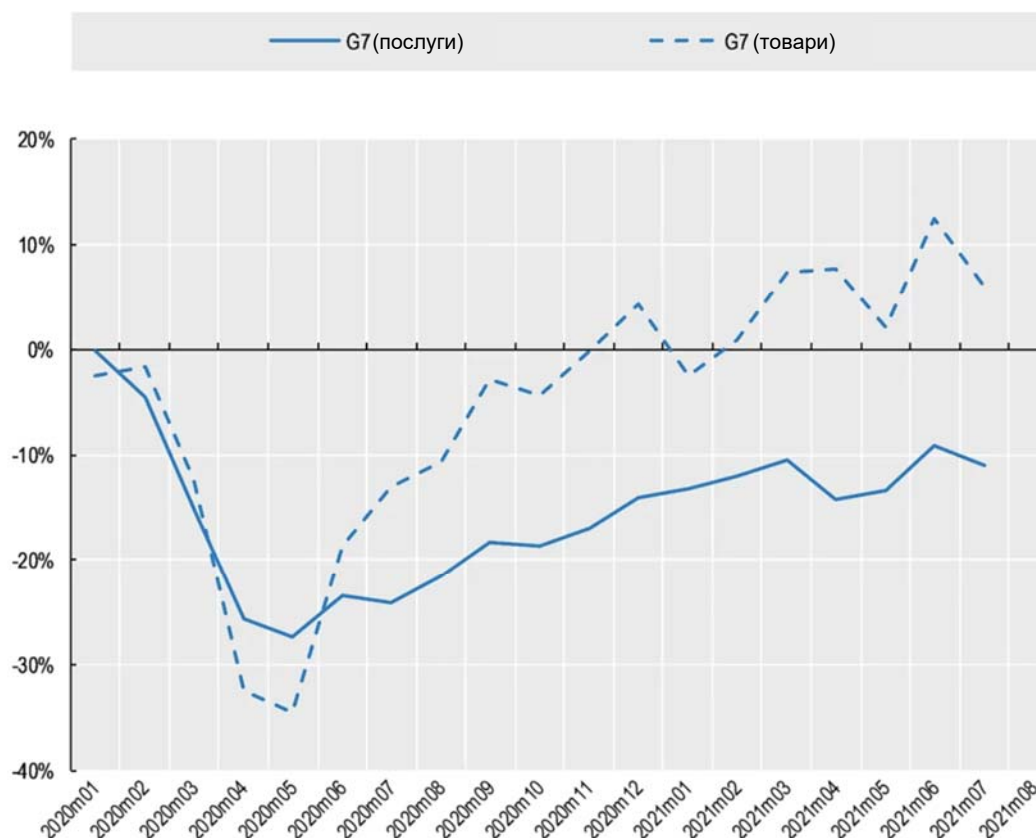

Рис. 2. Торговля товарами та послугами

Джерело: (OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), 2022).

Структура товарної торгівлі суттєво змінилася за деякими товарами показники різко зменшилися (наприклад, паливо, літаки, автомобілі, механічне обладнання, сталь), натомість по інших – зросла (наприклад, захисне обладнання та фармацевтична продукція, продукти харчування та товари для дома, наприклад, побутова техніка та електроніка).

При цьому примітно, що відмінності у впливі на торгівлю за різними категоріями товарів у 2020 р. не тільки більші, ніж під час великої фінансової кризи, але й більші, ніж у будь-який інший рік за останні два десятиліття. Зміни у структурі торгівлі, викликані пандемією COVID-19 за один рік, були такого ж масштабу, як і зміни, що зазвичай спостерігаються протягом 4–5 років. На рис. 3 представлено порівняння динаміки торгівлі топ-20 товарів і послуг² у ці два кризові періоди.

Вплив різних видів товарів і послуг сильно відрізнявся. Утім, хоча торгівля товарами дещо відновилася, сектор послуг, особливо подорожі та туризм, постраждав сильніше та відновлювався повільніше. Цифрові

² Рейтинг 20 найпопулярніших товарів був створений на основі вартості торгівлі (експорт + імпорт) у 2019 р. 37 найбільших економік, для яких доступні дані за 2020 рік. Це: Аргентина, Австралія, Австрія, Бельгія, Бразилія, Канада, Чилі, Китай, Тайвань, Чехія, Данія, Німеччина, Фінляндія, Франція, Угорщина, Ірландія, Італія, Японія, Казахстан, Корея, Малайзія, Нідерланди, Норвегія, Філіппіни, Польща, Португалія, Румунія, росія, Сінгапур, Словаччина, Південна Африка, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина, США та Великобританія.

послуги, зокрема телекомунікаційні та ІТ-послуги, спостерігали бум попиту. Загалом у 2020 р. експорт послуг з країн ОЕСР скоротився на 16.7%, що вдвічі більше, ніж експорт товарів на 8.2%. Ця розбіжність підкреслює різний вплив пандемії на різні сектори (Arriola et al., 2021).

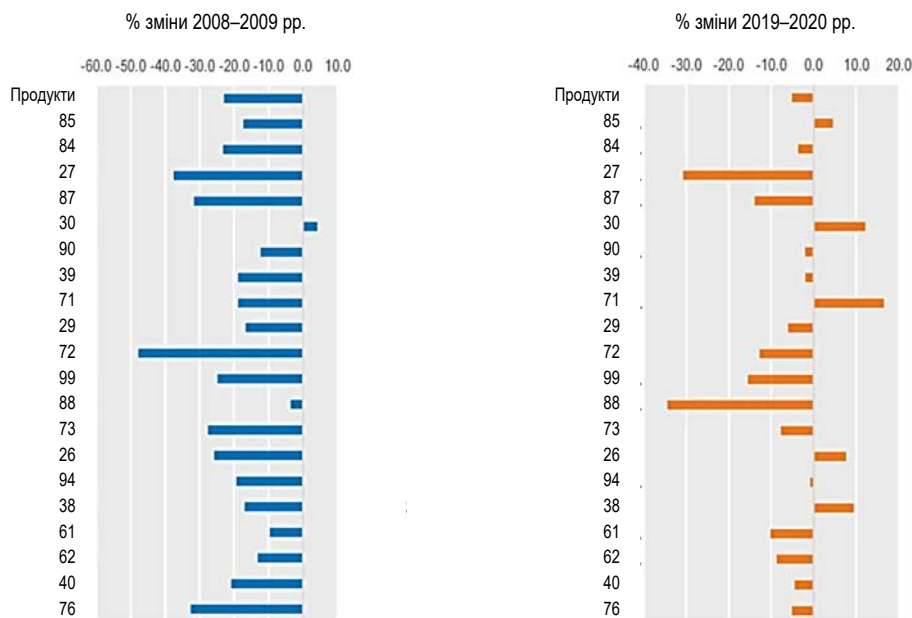

Рис. 3. Торгівля послугами та товарами*

* *Примітка:* цифри в описах продуктів є 2-значні коди Гармонізованої система продуктів і описи продуктів (HS): 85 – Електричні машини та обладнання та їх частини; апарати для запису та відтворення звуку, засоби запису телевізійного зображення та звуку і репродуктори, а також частини та приладдя до таких виробів; 84 – Атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої; його частини; 27 – Мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки; бітумні речовини; мінеральні воски; 87– Транспортні засоби, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та приладдя; 30 – Фармацевтична продукція; 90 – Інструменти та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні, прецизійні, медичні або хірургічні; частини і аксесуари до них; 39 – Пластмаси та вироби з них; 71 – Натуральні або культивовані перли, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали, метали, плаковані дорогоцінними металами, та вироби з них; біжутерія; монети; 29 – Органічні хімікати; 72 – Залізо та сталь; 99 – Товари, в іншому місці не зазначені; 88 – Літаки, космічні апарати та їх частини; 73 – Вироби з чавуну або сталі; 26 – Руди, шлаки і золи; 94 – Меблі; постільна білизна, матраци, підставки для матраців, подушки та аналогічні набивні вироби; лампи та освітлювальна арматура, не в іншому місці зазначено або включено; світлові вивіски, світлові таблички з іменами тощо; швидкокомтованих будівель; 38 – Різні хімічні продукти; 61 – Предмети одягу та аксесуари до одягу трикотажні; 62 – Предмети одягу та аксесуари до одягу, крім трикотажних; 40 – Гума та вироби з неї; 76 – Алюміній та вироби з нього.

Джерело: перекладено авторами (Arriola et al., 2021, с. 15).

Значно знизилися обсяги торгівлі паливом, літаками, автомобілями, механічним обладнанням і сталлю, тоді як у торгівлі захисними засобами, фармацевтичною продукцією, харчовими продуктами та побутовою технікою спостерігалось зростання. У 2020 р. вплив на торгівлю різними товарними категоріями був більшим, ніж під час глобальної фінансової кризи, що вказує на те, що пандемія спричинила зміни у структурі торгівлі такого масштабу, який зазвичай спостерігається протягом кількох років (United Nations Conference on Trade and Development, 2022).

Крім того, Світова організація торгівлі (СОТ) активно відстежує та вирішує виклики, пов'язані з пандемією, включаючи вплив на конкретні сектори, зокрема бавовна та його ланцюжки створення вартості, особливо в найменш розвинених країнах. СОТ також працювала над спрощенням торгівлі та постачання вакцин проти *COVID-19*, підкреслюючи важливість міжнародної співпраці для подолання економічних зривів пандемії (*World Trade Organization, n. d.*).

Ці відомості чітко вказують на те, як пандемія *COVID-19* змінила ландшафт міжнародної торгівлі, по-різному впливаючи на країни та сектори та вимагаючи адаптаційних заходів з боку урядів, компаній і міжнародних організацій.

Висновки

Глобальний політичний ландшафт має значний вплив на зовнішню торгівлю. Поява нових альянсів і регіональних торговельних блоків, протекціоністська політика сприяли створенню складного та швидкозмінного глобального торговельного середовища.

Дискусія показала, що динаміка процесів глобалізації та деглобалізації відіграє вирішальну роль у формуванні майбутнього міжнародної торгівлі. З одного боку, глобалізація забезпечує зростання взаємозв'язків і сприяє економічному розвитку, але з іншого – останні події у світі виявили її слабкі сторони, що спонукає до відновлення протекціоністських політик і зміцнення тенденцій до самодостатності економік.

Дослідження підтверджує гіпотезу про те, що глобальні зміни здійснюють значний вплив на динаміку міжнародної торгівлі. Геополітичні коливання, економічна нестабільність, інновації у сфері технологій, культурні зміни, а також конфлікти та військові дії мають істотний вплив на структуру альянсів і торговельну політику держав. Ключовим аспектом визначення впливу цих факторів на міжнародну торгівлю є аналіз динаміки показників торгівлі, таких як обсяги експорту та імпорту, баланс торгівлі, зміни у тарифних ставках та індекси глобальної інтеграції. Застосування статистичних методів дозволяє оцінити кореляцію між зазначеними глобальними змінами та коливаннями в обсягах міжнародної торгівлі, що надає можливість розробки обґрунтованих політичних рішень. Зазначене лягає в основу подальшого дослідження.

Виникають нові виклики та можливості, зокрема у сфері реорганізації альянсів та адаптації торговельних стратегій. Тому виокремимо кілька ключових ризиків, що можуть виникнути через зміну альянсів та еволюцію торговельної політики.

Ризик зміни політики. Найбільш прямим виявленим ризиком є потенційна зміна торговельної політики. Це може статися, коли країна вирішує запровадити протекціоністські заходи або коли змінюються міжнародні альянси, що призводить до змін у торговельних угодах. Такі зміни можуть призвести до запровадження тарифів, квот або інших обмежень, які можуть суттєво вплинути на вартість та логістику ведення бізнесу на міжнародному рівні.

Ризик геополітичної нестабільності. Політичні зміни також можуть призвести до геополітичної нестабільності, що може створити

невизначеність для бізнесу. Наприклад, зміна балансу сил може зумовити конфлікти або напружені відносини між країнами, що ускладнить для бізнесу планування на майбутнє.

Порушення ланцюгів постачання. Зміна альянсів і торговельної політики може спричинити перебої у ланцюгах постачання. Компанії можуть постати перед труднощами в пошуку необхідної сировини або зіткнутися зі збільшенням витрат чи затримками в доставці товарів.

Ризик доступу до ринку. Зміна політичного ландшафту може призвести до створення країнами нових альянсів, що може спричинити зміни в доступі до ринків. Держави та міжнародні організації можуть втратити доступ до певних ринків або отримати доступ до нових, і в обох випадках це вимагає значної стратегічної адаптації.

У контексті міжнародних відносин динамічний характер глобальної політики накладає вимоги на держави та міжнародні організації бути гнучкими та резистентними до викликів, створюючи стратегії для використання нових можливостей, які з'являються внаслідок політичних змін. У сфері міжнародної торгівлі адаптація до політичних змін є критичною, перетворюючись зі стратегічної вимоги на безпосередню необхідність. Це підкреслює важливість знаходження балансу між перевагами глобалізації та викликами, які призводять до тенденцій деглобалізації. Для ефективної навігації у змінному ландшафті міжнародної торгівлі державам та міжнародним організаціям важливо застосовувати стратегії диверсифікації ланцюжків постачання, інвестувати у цифрову трансформацію та стимулювати інноваційний розвиток.

Однак, оскільки глобальне торговельне середовище продовжує розвиватися, необхідні подальші дослідження для кращого розуміння динаміки цих змін та розробки ефективних стратегій для вирішення нових викликів. Дослідження будуть спрямовані на проведення більш глибоких досліджень щодо впливу конкретних глобальних подій (наприклад, воєнних конфліктів, змін клімату, пандемій) на зовнішню торгівлю окремих країн і регіонів, та розробки нових моделей міжнародних відносин і торгівлі, створення та тестування нових теоретичних моделей, які могли б краще відображати сучасні реалії міжнародної торгівлі й політики. Також аналіз впливу міжнародних економічних санкцій у контексті вивчення довгострокових і короткострокових ефектів міжнародних санкцій на економіку санкціонованих країн та країн, що вводять санкції. Безперечно, актуальним напрямком дослідження буде дослідження впливу цифрових технологій, зокрема блокчейн і штучний інтелект, на міжнародну торгівлю та логістику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

REFERENCE

Arias, M. B., & Famiglietti, M. (2022). <i>Global supply chain disruptions and inflation during the COVID-19 pandemic</i>. <i>Federal Reserve Bank of St. Louis Review</i>, 104(1). https://files.stlouisfed.org/files/htdocs/publications/review/2022/02/07/global-supply-chain-disruptions-and-inflation-during-the-covid-19-pandemic.pdf	Arias, M. B., & Famiglietti, M. (2022). <i>Global supply chain disruptions and inflation during the COVID-19 pandemic</i>. <i>Federal Reserve Bank of St. Louis Review</i>, 104(1). https://files.stlouisfed.org/files/htdocs/publications/review/2022/02/07/global-supply-chain-disruptions-and-inflation-during-the-covid-19-pandemic.pdf

Arriola, C., Kowalski, P., & Van Tongeren, F. (2021). <i>The impact of COVID-19 on directions and structure of international trade</i> , OECD Trade Policy Papers, (252). OECD Publishing, Paris. https://www.oecd-ilibrary.org/trade/the-impact-of-covid-19-on-directions-and-structure-of-international-trade_0b8eaafe-en	Arriola, C., Kowalski, P., & Van Tongeren, F. (2021). <i>The impact of COVID-19 on directions and structure of international trade</i> , OECD Trade Policy Papers, (252). OECD Publishing, Paris. https://www.oecd-ilibrary.org/trade/the-impact-of-covid-19-on-directions-and-structure-of-international-trade_0b8eaafe-en
European Consumer Organisation (BEUC). (2023). <i>The EU Single Market at 30</i> . https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-024_The_EU_Single_Market_at_30.pdf	European Consumer Organisation (BEUC). (2023). <i>The EU Single Market at 30</i> . https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-024_The_EU_Single_Market_at_30.pdf
Góes, C., & Bekkers, E. (2022). The impact of geopolitical conflicts on trade, growth, and innovation: An illustrative simulation study. https://cepr.org/voxeu/columns/impact-geopolitical-conflicts-trade-growth-and-innovation-illustrative-simulation	Góes, C., & Bekkers, E. (2022). The impact of geopolitical conflicts on trade, growth, and innovation: An illustrative simulation study. https://cepr.org/voxeu/columns/impact-geopolitical-conflicts-trade-growth-and-innovation-illustrative-simulation
Gopinath, G. (2020). The International Price System. <i>Journal of International Economics</i> , (126).	Gopinath, G. (2020). The International Price System. <i>Journal of International Economics</i> , (126).
How COVID-19 triggered a digital and e-commerce turning point, <i>United Nations Conference on Trade and Development</i> . (2022). Retrieved from https://unctad.org/news/how-covid-19-triggered-digital-and-e-commerce-turning-point	How COVID-19 triggered a digital and e-commerce turning point, <i>United Nations Conference on Trade and Development</i> . (2022). Retrieved from https://unctad.org/news/how-covid-19-triggered-digital-and-e-commerce-turning-point
Joshua, P. Meltzer, Wayne Earl, Anthony, & Marroquín Bitar, Diego. (2023). USMCA at 3: Reflecting on impact and charting the future. https://www.brookings.edu/articles/usmca-at-3-reflecting-on-impact-and-charting-the-future/	Joshua, P. Meltzer, Wayne Earl, Anthony, & Marroquín Bitar, Diego. (2023). USMCA at 3: Reflecting on impact and charting the future. https://www.brookings.edu/articles/usmca-at-3-reflecting-on-impact-and-charting-the-future/
Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2001). Power and Interdependence. <i>Longman</i> , 156-180.	Keohane, R. O. & Nye, J. S. (2001). Power and Interdependence. <i>Longman</i> , 156-180.
Kindleberger, C. P. (2013). The World in Depression, 1929–1939 (pp. 291-310). University of California Press.	Kindleberger, C. P. (2013). The World in Depression, 1929–1939 (pp. 291-310). University of California Press.
Korenok, Oleg, Munro, David & Chen, Jiayi. (2022). Inflation and Attention Thresholds. GLO Discussion Paper Series #1175. Research included in VCU Business School Working Papers #2202 same year Series. https://ideas.repec.org/p/zbw/glodps/1175.html	Korenok, Oleg, Munro, David & Chen, Jiayi. (2022). Inflation and Attention Thresholds. GLO Discussion Paper Series #1175. Research included in VCU Business School Working Papers #2202 same year Series. https://ideas.repec.org/p/zbw/glodps/1175.html
Krugman, P. (2009). The Increasing Returns Revolution in Trade and Geography. <i>The American Economic Review</i> , 356-359.	Krugman, P. (2009). The Increasing Returns Revolution in Trade and Geography. <i>The American Economic Review</i> , 356-359.
Martin, Nik. (2021). <i>Asia readies world's largest trade deal</i> . In <i>Focus Business</i> . https://www.dw.com/en/rcep-asia-readies-worlds-largest-trade-deal/a-60267980	Martin, Nik. (2021). <i>Asia readies world's largest trade deal</i> . In <i>Focus Business</i> . https://www.dw.com/en/rcep-asia-readies-worlds-largest-trade-deal/a-60267980
Rampe, W., Roy, D., Felter, C., & Renwick, D. (2023). Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc. <i>Council on Foreign Relations</i> . (Last updated May 9, 2023 10:45 am (EST). https://www.cfr.org/backgrounder/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc	Rampe, W., Roy, D., Felter, C., & Renwick, D. (2023). Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc. <i>Council on Foreign Relations</i> . (Last updated May 9, 2023 10:45 am (EST). https://www.cfr.org/backgrounder/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc
Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2019). The Aftermath of Financial Crises. <i>Economic Policy</i> , 34(97), 1-26.	Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2019). The Aftermath of Financial Crises. <i>Economic Policy</i> , 34(97), 1-26.
Rodrik, D. (2021). <i>Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy</i> . Princeton University Press; W. W. Norton & Company.	Rodrik, D. (2021). <i>Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy</i> . Princeton University Press; W. W. Norton & Company.
Samuelson, P. (2004). Where Ricardo and Mill Rebut and Confirm Arguments of Mainstream Economists Supporting Globalization. <i>The Journal of Economic Perspectives</i> , 135-146.	Samuelson, P. (2004). Where Ricardo and Mill Rebut and Confirm Arguments of Mainstream Economists Supporting Globalization. <i>The Journal of Economic Perspectives</i> , 135-146.

Statista. (2023a). <i>Brexit and EU trade – Statistics & Facts</i> . https://www.statista.com/topics/3126/brexit-and-eu-trade/#topicOverview	Statista. (2023a). <i>Brexit and EU trade – Statistics & Facts</i> . https://www.statista.com/topics/3126/brexit-and-eu-trade/#topicOverview
Statista. (2023b). <i>Economy & Politics</i> . https://www.statista.com/markets/2535/economy-politics	Statista. (2023b). <i>Economy & Politics</i> . https://www.statista.com/markets/2535/economy-politics
Stiglitz, J. E. (2019). <i>People, Power, and Profits: Progressive Capitalism for an Age of Discontent</i> . W. W. Norton & Company.	Stiglitz, J. E. (2019). <i>People, Power, and Profits: Progressive Capitalism for an Age of Discontent</i> . W. W. Norton & Company.
Trading Economics. (2023). <i>European Union GDP</i> . https://tradingeconomics.com/european-union/gdp	Trading Economics. (2023). <i>European Union GDP</i> . https://tradingeconomics.com/european-union/gdp
United Nations Conference on Trade and Development. (2022). <i>Data and analysis on global trade, digital trade, and supply chain resilience</i> . https://unctad.org	United Nations Conference on Trade and Development. (2022). <i>Data and analysis on global trade, digital trade, and supply chain resilience</i> . Retrieved from https://unctad.org
United Nations Conference on Trade and Development. (2022). <i>Handbook of Statistics</i> . https://hbs.unctad.org/total-merchandise-trade	United Nations Conference on Trade and Development. (2022). <i>Handbook of Statistics</i> . https://hbs.unctad.org/total-merchandise-trade
Weber, M., Gorodnichenko, Yu., & Coibion, O. (2023). The Expected, Perceived, and Realized Inflation of U.S. Households before and during the COVID19 Pandemic. <i>IMF Economic Review</i> , 326-368. Publishing house Palgrave Macmillan; International Monetary Fund. https://www.nber.org/papers/w29640	Weber, M., Gorodnichenko, Yu., & Coibion, O. (2023). The Expected, Perceived, and Realized Inflation of U.S. Households before and during the COVID19 Pandemic. <i>IMF Economic Review</i> , 326-368. Publishing house Palgrave Macmillan; International Monetary Fund. https://www.nber.org/papers/w29640
World Bank. (2020). <i>The African Continental Free Trade Area</i> . https://www.worldbank.org/en/topic/trade/publication/the-african-continental-free-trade-area	World Bank. (2020). <i>The African Continental Free Trade Area</i> . https://www.worldbank.org/en/topic/trade/publication/the-african-continental-free-trade-area
World Trade Organization. (n. d.). https://www.wto.org/	World Trade Organization. (n. d.). https://www.wto.org/
Tooze, A. (2022). <i>Shutdown: How Covid Shook the World's Economy</i> . Allen Lane.	Tooze, A. (2022). <i>Shutdown: How Covid Shook the World's Economy</i> . Allen Lane.
Зубко, Т., & Данченко, Л. (2023). Євроінтеграція: виклики для зовнішньої торгівлі. <i>Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право</i> , 3(128), 4-13.	Zubko, T., & Danchenko, L. (2023). European integration: challenges for foreign trade. <i>Foreign trade: economy, finance, law</i> , 3(128), 4-13.
Щербак, А. (2023). Як помирити роздріб із виробниками. <i>Дзеркало тижня</i> . https://zn.ua/ukr/business/jak-pomirity-rozdrib-iz-virobnikami.html	Shcherbak, A. (2023). How to reconcile retail with manufacturers. <i>Mirror of the week</i> . https://zn.ua/ukr/business/jak-pomirity-rozdrib-iz-virobnikami.html

Конфлікт інтересів: Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що двоє з авторів працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Внесок авторів є рівнозначним.

Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 2. С. 30-52. Серія. Економічні науки. [https://doi.org/10.31617/3.2024\(133\)02](https://doi.org/10.31617/3.2024(133)02)

Надійшла до редакції 07.11.2023.

Отримано після доопрацювання 26.11.2023.

Прийнято до друку 07.12.2023.

Публікація онлайн 11.04.2024.